

*Za svatým
Jakubem
do Lidic
u Slaného*

Za svatým Jakubem do Lidic u Slaného

At již putujeme ze Slaného ke Královicím nebo do Drchkova či Dřínova, abychom obdivovali na obzoru Milešovku, Lovoš, Házymburk a další krajinné dominanty Českého středohoří, vždy si cestou povšimneme vysoké a štíblé věžičky kostela v Lidicích u Slaného.

Když pak před ním staneme, oceníme, jak se tato drobná stavba do okolí architektonicky rozvíjí schodištěm, a sepětí s minulými generacemi nám připomene okolní nevelký hřbitov, který jako prsteneček vymezuje historickou plochu památky.

O kostelíku a nedalekém lidickém dvoře bylo již leccos napsáno. Jindřich Hulinský ve svých *Zkazkách ze Slaného a Slánska* (1931) popisuje legendární „zjevení“ poslední abatyše řádu klarisek, jež po smrti obchází své panství, aby se přesvědčila, že i v Lidicích, které klarisky dříve údajně vlastnily, je vše v pořádku. Historií lidického dvora se pak zabýval v r. 1940 Václav Krupička v Slánském obzoru. Vznik místa kladl do doby sv. Václava, který prý podle starých vyprávění pobýval na lidické tvrzi a navštěvoval v době vinobraní nejen okolní vinice, ale založil tady i kapli svého oblíbeného světce sv. Jana Křtitele. U ní měl být údajně později vystavěn právě současný kostelík (prvně připomínaný v r. 1352 s lokací *Lydicz minus* – odtud také název osady Lidice Menší), jenž je tradičně uváděn jako kostel sv. Jakuba apoštola. Tomu jsou na Slánsku zasvěceny ještě další dva starobylé chrámy – v *Řisutech* (farní v r. 1384) a raně středověká svatyně v *Želenicích* (farní v r. 1352).

Ze starých pramenů známe i jména kněží, kteří zde působili v době Karla IV. V roce 1359 se vzdává zdejšího benefícia farář Oldřich, po něm nastupuje kněz Vojslav z Lidic, který však odešel na věčnost již v roce 1361. Vystřídal ho kněz Mikuláš (†1380) ze Slaného, za jehož působení v roce 1379 vykonal v osadě vizitaci arcijá-

hen Pavel z Janovic, v roce 1398 tu zachytíme jako faráře kněze Vaňka, který se stal v letech 1403–1409 vikářem slánského okrsku. V dobách husitských duchovní správa u kostela sv. Jakuba zanikla. Po roce 1622 zde měli patronát, tak jako ve Slaném, smečenští Martinicové.

S ohledem na zasvěcení kostela sv. Jakubu je zajímavé, že ve starých inventářích je poznamenán titul *Ecclesia filialis S: Jacobi Apostoli et S: Joannis Baptistae – Filiální kostel sv. Jakuba apoštola a sv. Jana Křtitele*. Takto jej zmiňuje v inventáři r. 1788 slánský děkan Felix Čech, přičemž před jménem sv. Jana Křti-

tele je vepsáno latinské slovíčko *olim* – tzn. *kdysi, před časem*. V roce 1810 děkan Matěj Šimák ve stejné pamětnici uvádí lidický kostel jako sv. Jakuba, ale i nadále připojuje zasvěcení sv. Janu Křtiteli. Matěj Šimák dále píše *...že tento kostel jest uvnitř, tak zevnitř jakž takž zachován... má hlavní oltář sv. Jakuba apoštola a Jana Křtitele*. Ostatně o úctě ke sv. Janu Křtiteli v Lidicích svědčí i termín zdejší poutní slavnosti, která se každoročně konala nikoliv na svátek apoštola Jakuba (25. 7.), ale na svátek Narození sv. Jana Křtitele (24. 6.).

Areál lidického kostela se původně podobal ostatním církevním stavbám na Slánsku. Poblíž dvora a chalup stál chrám, okolo hřbitov a v jeho rohu dřevěná zvonice, ze které zvony svolávaly osadníky. Zvonice se však roku 1843 zřítily. Zvony pak zanikly za válečných rekvizicí, ale zachoval se alespoň jejich popis. Jak větší zvon z roku 1723, tak menší z roku 1675 od pražského zvonáře Mikuláše Löwa nesou nápisy, kde je výslovně zmíněn apoštol Jakub. Na prvním je uvedeno, že byl odlit ke cti Nejsvětější Trojice a svatého apoštola Jakuba Většího (*Sancti Jacobi apostoli Majoris*), na starším zvonu pak česky ...*Tento zvon slit gest ke cšti S: Jakuba Wietssiho...*, přičemž na plášti byl reliéf tohoto apoštola.

Můžeme se tak domnívat, že lidický kostel byl už ve středověku zasvěcen apoštolu Jakobovi. Tehdy snad již byla poblíž vystavěna i kaple sv. Jana Křtitele, která sem přitahovala poutníky z okolí. Svatojakubských kostelů bylo v okolí Slaného více, kdežto sv. Jan Křtitel stál pouze v Lidicích. Po zániku kaple převzal úlohu poutního místa kostel, který byl po jistou dobu zasvěcen jak sv. Jakobovi, tak Janu Křtiteli, přičemž se zdůrazňovalo zasvěcení svatojakubské a to si nakonec kostel „podržel“.

Kdybychom do něj vkročili v I. polovině 18. století, měli bychom před sebou patrně ba-

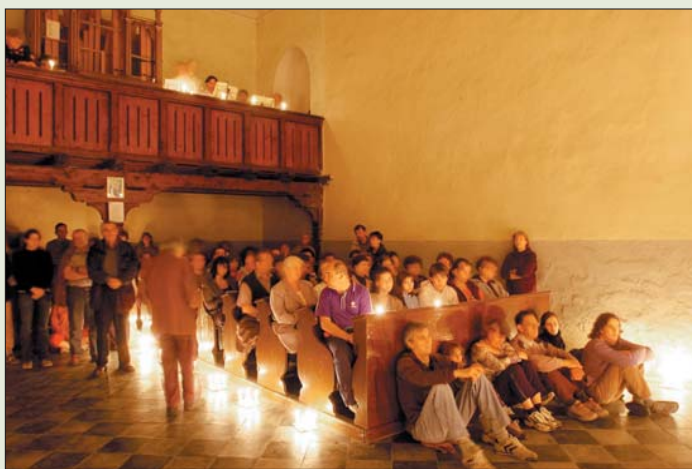
rokní oltář se sv. Jakubem a v nástavci možná i s obrazem sv. Jana Křtitele. Po straně byl podle starší literatury zavěšen obraz *Panny Marie Pomocné* a další se *sv. Janem Nepomuckým*; obě tato díla byla malována na dřevě.

Stěny snad tehdy zdobila nástěnná malba ze života Panny Marie.

V roce 1780 byla zahájena úprava kostela. Podstatnou změnou pro vzhled interiéru bylo nahrazení původní oltářní archy oltářem z bývalé kaple *Čtrnácti svatých pomocníků*, která stávala na Lounském předměstí ve Slaném a byla po roce 1780 zrušena. Nevelký prostor kněžiště lidického kostela tak byl obohacen o význačnou památku barokního řezbářství. Zaujmu nás zejména postavy knížat apoštolských – sv. Petra a sv. Pavla (kol. r. 1770, obě sochy jsou dnes uloženy v depozitáři) – cenný příklad pozdně barokního řezbářství na Slánsku. Oceníme drobnopisnou práci umělce a celkové expresivní pojetí obou plastik.

V této fázi však už na sv. Jana Křtitele nezbylo na oltáři místo. Obraz *Čtrnácti svatých pomocníků* v roce 1880 vystřídalo plátno se sv. Jakubem, které namaloval *František Sequens*. Toto dílo je prosté a výtvarně nepřilíš hodnotné. Oproti obra-

zu z Řisut, na kterém neznámý malíř zachytil i martyrium apoštola, je v Lidicích zpodobněn sv. Jakub před látkovým závěsem a připomínají ho pouze atributy – *poutnické hole* a *mušle*, které již ve středověku byly symbolem právě pouti ke hrobu apoštola Jakuba do Santiaga de Compostela. Tak tomu je i na pozdněgotickém reliéfu sv. Jakuba, který se kdysi nacházel v kapli sv. Jana Křtitele v Ledcích. O úctě ke sv. Jakubu na Slánsku vypovídají i další památky – raně středověký kostel světce v Želenicích a nakonec i raně barokní obraz z kostela sv. Václava v Ovčárech, na kterém je zobrazen mezi sv. Rozálií a sv. Kateřinou.

Poslední fázi vývoje kostela sv. Jakuba v Lidicích představuje podstatná a ne zcela doceněná historizující novogotická přestavba

podle návrhu architekta Achilla Wolfa (* 1834?, † 1891), který působil na Slánsku i ve službách hr. Jindřicha Clam-Martince. V roce 1866 navrhl přestavbu kaple sv. Jana Křtitele v Ledcích a v roce 1880 úpravy kostelů v Ovčárech a Lidicích u Slaného – i tady měli patronát Clam-Martincové. Podle tehdejšího historizujícího cítění byla na lidickém kostele vztyčena nová štíhlá sanktusní věžička, obdélná okna nahrazena hrotitými jakoby středověkými, přistavěna sakristie a v interiéru dominovala nová novogotická kazatelna.

Opravený kostel byl vysvěcen slánským děkanem a rodákem ze Slatiny Josefem Kandlerem († 1903) v roce 1880. Josef Kandler byl nejen významnou kulturní osobností města Slaného, ale i posledním ze slánských děkanů, který se zasadil o celkovou opravu děkanského chrámu a obou filiálních kostelů v Lidicích a Ovčárech.

Tady zajímavá historie lidického kostela, dnes duchovně vyprahlé památky, končí. V současné době láká zejména příznivce dobré hudby, kteří se zde scházejí při několika koncertech ročně. A zůstává vzpomínkou na nezapomenutelného V. V. Štecha, jenž se nedlouho před svou smrtí právě sem přijel podívat. Ze dvora v Lidicích pocházela jeho maminka Anna Mrzálková, se kterou právě v lidickém kostele uzavřel manželství Václav Štech – významná osobnost Slaného na konci 19. století a pozdější spisovatel.

Fotografie

Socha sv. Jakuba Většího, kol. r. 1520, původně v kapli sv. Jana Křtitele, Ledce u Smečna (*obálka*)

Pohled na hlavní oltář kostela sv. Jakuba Většího v Lidicích, stav v roce 1991 (*druhá strana obálky*)

str. 2 a 3 – sochy sv. Pavla a sv. Petra, kol. r. 1770

str. 4 – detaily interiéru kostela

str. 5 – dnešní pohled do interiéru chrámu a snímek z jednoho koncertu při svíčkách

str. 6 – pohled k Českému středohoří a snímek z okolí kostela

str. 7 – slánský děkan Josef Kandler († 1903)

Vydalo město Slaný v roce 2006 • Grafická úprava Ivo Hornák
Text Vladimír Příbyl • Foto Pavel Vychodil, Jiří Jaroš
Historické snímky ze sbírek Vlastivědného muzea ve Slaném
Vytiskla tiskárna **KOČKA** Slaný